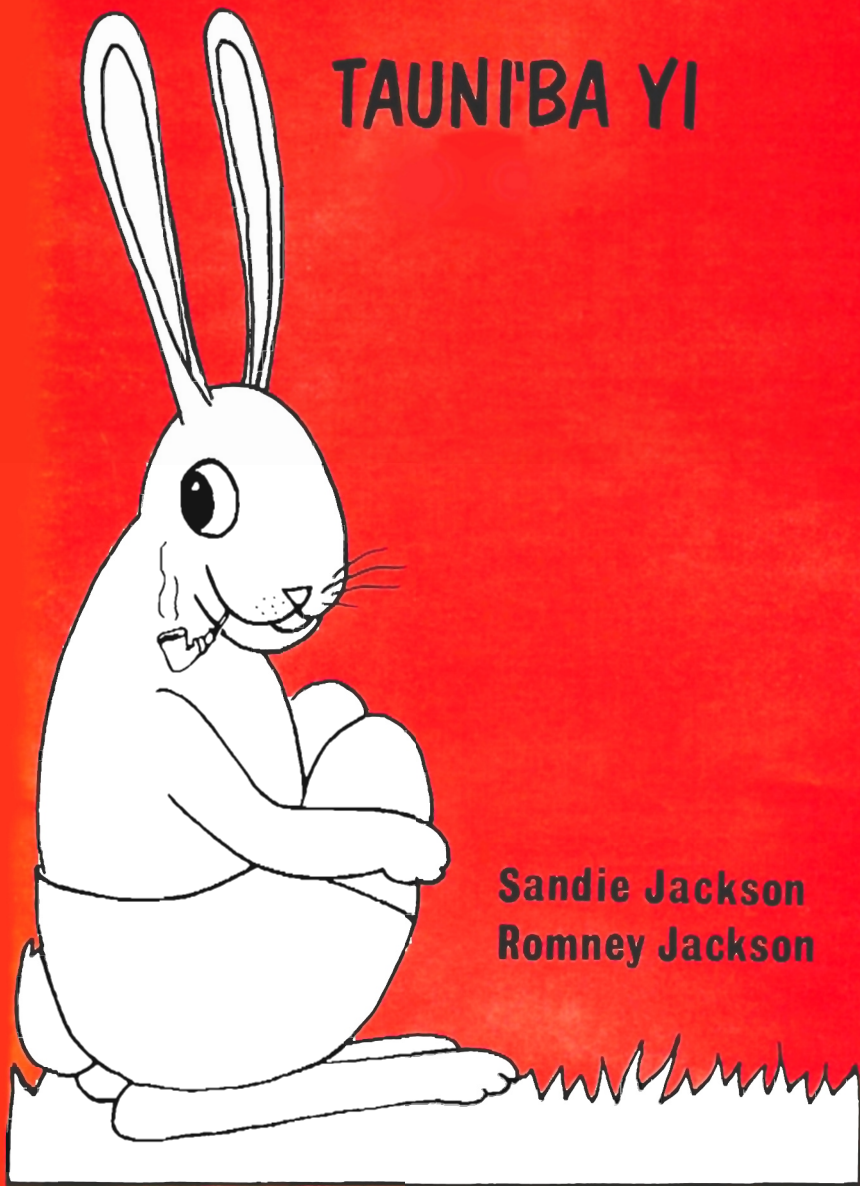

KITONJWA

TAUNI'BA YI

**Sandie Jackson
Romney Jackson**

KITODWA TAUNI'BA YI

Sandie Jackson

Romney Jackson

Connie Lyne egyi lindri te

TA ARO'BOYA RO

Male ndi aro'boya oyene lidri amba ri, parandra na anya se iti kito ono be amäri egyine buku ono ya. Äni ko'de anya se cini pa ama be egyine vo 'do ya.

Any a se pa ama be mbara cini si ni kwoi:

Alesandro Konyivo ndi Yerobama Ambasa be se egyi kito cini te to'di ta buku ono ro ta.

Connie Lyne se egyi sura be ni buku ono ya.

Helda Asaliya ndi Rejoice Sara be se ye losi amba be buku ono ya.

Wandi January 1981

KITO BUKU ONO YA

	page
Vure Ibi ro Muyi be	1
O'de Ibi ro kyimba ya	9
Läri edre Kitoŋwa ro Liwa be	27
Ta udru Kitoŋwa ro ro	41

LINDRI BUKU ONO RO

	page
Kalawasa 'dete Ibi ndi Muyi be lako	4
Ti te Muyi ro	7
Koba ikyite Ibi re	13
Ibi ekye: Ŋga se ma'debe kigye ni wo	17
Kitorŋwa ndre pavo te 'bäsi ndärigä	21
Mututu u'dute oso drate	23
Ibi Mututu be kayite oyi Kitorŋwa uři	24
Liwa kate 'bu ndaro oto	31
Kitorŋwa so lenbere te Liwa ri	33
Kitorŋwa esete Liwa owine	34
Kitorŋwa yi eba te Udru ri liti dri	44
Muyi ndi toko ndaro ndi ŋwa yi be kego eza Udru ro be	47
Kitorŋwa kefo ni kyiro ya	52
Ufu Muyi-ambago ro motori ya	55

Vure Ibi ro Muyi be

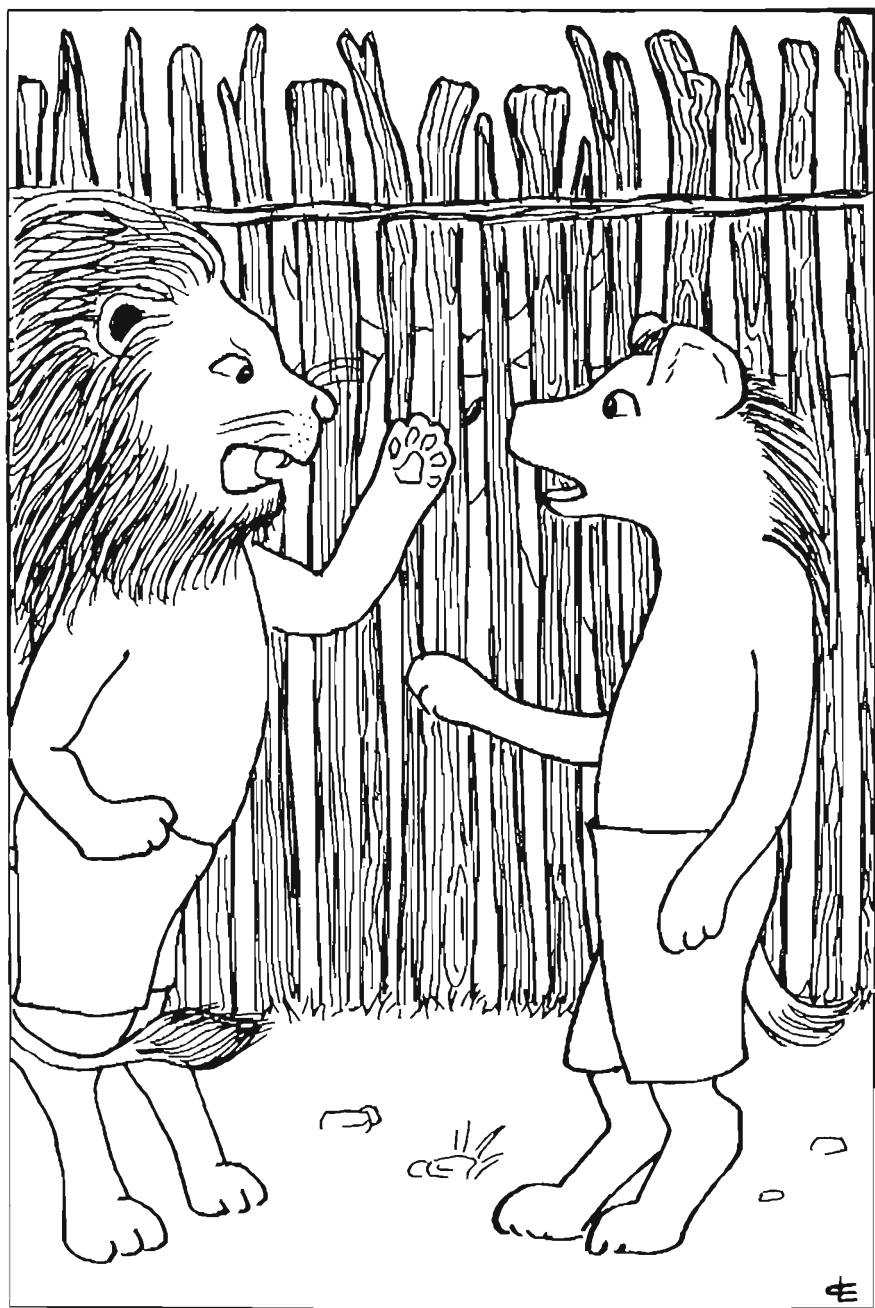
Ono kito Rufles Omboros ro

Tu alo aza si oko, Ibi ndi Muiyi be
oyiyite ti ndaro ondrene kägyi anyaro ya,
tana kägyi ndaro ana ya ti toto ritu kigye.
Ti Ibi ro alodi, ago kpa ti 'dango yi. Ago
ti Muiyi ro kpa alodi, ti toko yi. Ago ndana
'bayeri ti anyaro 'do riti kägyi alodi 'do ya.

Ago ondro ndana kosayite kägyi anyaro
ana ya oko, ti ti ngwa te alodi. Käti ono
Ibi atate, ekye: Aro'boya tana ti maro ti
ngwa te. Oko Muiyi a'do gi titi ro, ago ondro
kusu ta te fere oko, nda nite ro, ti Ibi ro
ago yi, oko utina enwanyeya?

Ago Muiyi atate dori, ekye: Hwa! Oko
oso ago ti maro tokoro ono, utina ngwa niya?
Ago 'desi Ibi a'dote kyilaro ndi dori kalawasa
a'dote anya lako. Ago Muiyi nda nite endaro
anjioko ti ndaro ti ngwa ni.

Ago ondro kalawasa ka'dote anya riti ri,
inye oko, ndana atayi kpa te voalo yasi,
ekye: Ni kado mäfu ama ko. Mezi ta ti ono
ro azi amärigä vure ope'ba yi kandra.

Ago etoyi lazo ozogwo nga cini cowaro oriazi anyaro ri ikyine vure ndaro edrene ngye, kode tingwa ana a'diro ti niya?

Ago ondro nga cowaro cini koto kala te voaloya ta ono edrene oko, 'desi Ibi a'dote kyilaro ago pere nga cini se oto kala be, ta edene ana te kyila ndaro si. Ndi nga cini turite ago pereruyite.

Oko vona cini 'bayi ta te, ekye: O! Vure ono olena opi 'desi Kitoŋwa, tana Kitoŋwa nda ni opi 'desi nga cini cowaro ro owo. Ago nda ka kpa ni vure 'desi mbara-ekye oso 'do ronye onde na.

Ago vonga cini ro zo lazo te Kitoŋwa ri ikyine vure ana ya. Oko Kitoŋwa nyusu lazo be, nyesa amiro ko alona. Ago azo gialo lazo to'di, ago nyesa amiro kpa ko. Āduro oko, nyusu ta miro te, mi'degwo amiro oyine. Oyi miro ya landrete oso nonye, nyabe amiro oyi, mingyi lakaza miro gyi ro te, oso nyoyi gyi ondine ni koro ya.

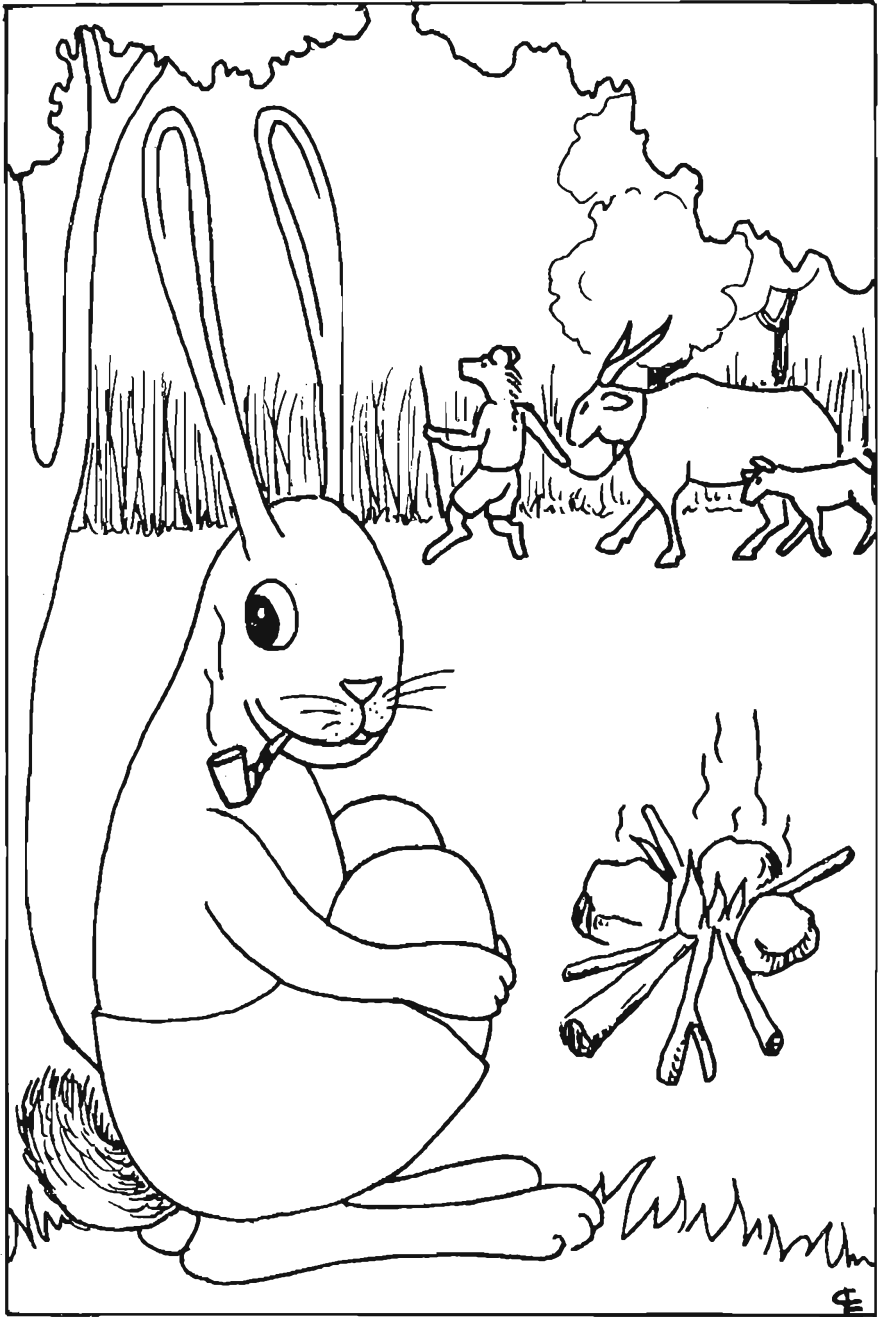
Ago anjioko miro tausu vure Ibi yi ro Muyi be 'do ro te kpeye dri miro ya. Ago tu ndi saa se nyabe onga kigye oyine gyi miro

ondine ana si, mikyi oko vonga cini ro oto
kala te vure Ibi yi ro, Muiyi be ya.

Ago ondro Kitorwa kado ro le oso nanye
lakaza gyi ro be dri si oko, nga se cini
koto kala be vo vure ro ya 'desi Kitorwa
kotene ana ndreyi nda te, ago niyi nda kpa
te. Ndi etoyi atagwo, ekye: O! Opi Kito
esete! 'Desi Kito esete! Kitorwa esete vure
ono ya, ono te kado!

'Desi Kitorwa nyeri ata vure'ba yi ro te
oko, migo miru liti miro te to, mile kote
ikyine vo vure ro yasi. Ago ondro nga se
cini koto kala be ana kondreyi Kitorwa ru
liti to te ayani inye oko, etoyi kpa te Kito
uzi, ekye: Kito nyoyi ko! Kito nyoyi ko!
Kito nyeri! Nyeri! Nyekyi amare nonwa! Vure
ono mbara na amba! Vure ono le miri a'done
ama lako.

Ndi ondro Kitorwa nyeri ata ono te inye
oko, nyikyi ro dori lakaza miro gyi ondro
be, dri miro ya. Ago nyeji vure'ba se cini
kori be ana te, ekye: Nga se ka'dobe ami be
koziro ni e'diya? Vure'ba ekye: Vure ono le
mi, 'desi. Ago Kitorwa ekye: 'Dooko ta o'do

a'do ni ami be koziro ya?

Vure'ba itiyi ta te Kitoŋwa ri, ekye:
Mindre, Mui orivoya ti tokoro be, ago Ibi
ti 'dango be. Ago ti kwoi kori kăgyi alodi
ya. Ago ondro Mui ndi Ibi be koyiyite ti
ondrene oko, usuyi ti ti ŋwa te. 'Dooko
'desi Ibi ekye 'do ti iro ti ni, ago Mui ekye
ti iro ti ni. 'Dooko 'do wiri ama te amba.

Ago 'desi Kitoŋwa atate, ekye: Uwu! Ma
saa ako orine amire vure 'do erine tana mate
oyi ndri-ndri. Musu lazo kpa te ekye täpi
maro tite.

Ago vonŋaro cini se koribe vo vure ro
ya larote amba. Atayite troalo, ekye: Hai
Kito! Oko ago täpi miro mano agoro oko
uti na gwo eŋwanyeya?

Ago opi 'desi Kitoŋwa atate, ekye: Oko
ago nya ami ezaro awi! Ti Ibi ro 'dango yi,
inye 'dango ka uti niya? Ti kutibe 'do Mui
ro.

Anjioko opi Kitoŋwa minde vure te ni
wo. Ndi dori ŋga se ikyibe vure erine ana
utuyi dri anyaro te, ti te Mui ro.

Ode Ibi ro kyimba ya

Ono kito Lawrence Mana ro

Tu alo aza si oko, Ibi oyite abane vocowa ya, ago ondro Ibi kabate mada vocowa ya oko, ndana te rritiro ni aba ri ago usu nga aza kote oko, ndana lete egone 'bäru. Ago ndana koyi toto fere oko, ndana oyi 'dete kyimba ya, oko ni rriti aba ro ri nda täbiri be ago ni kote ofone ni kyimba ya.

Ndi Ibi eto totregwo. Caoko vonga cini cowaro eri totre Ibi ro ca eři kote Ibi ewene ni kyimba se ana ya, tana anya turi-turiro ni Ibi ri tana Ibi orivoya mano kozi yi, ka ndana osina osi ago kpa onyane.

Ago tu aza si anjioko, Koba fo iro kpa te abane vocowa ya, ago ondro kerı otre Ibi ro te oko, 'de ndi ikyine Ibi re. Ago kosate ti Ibi re oko, ndana eji Ibi te, ekye: Ibi, e'di yi ya? Ibi ekye: Ma'dete kyimba ya ago mänina kote ofone ni kigye. Aba 'di aza ka'dogwo pa ma te kyimba ono yasi.

'Dooko Koba atate Ibi ri, ekye: Aba

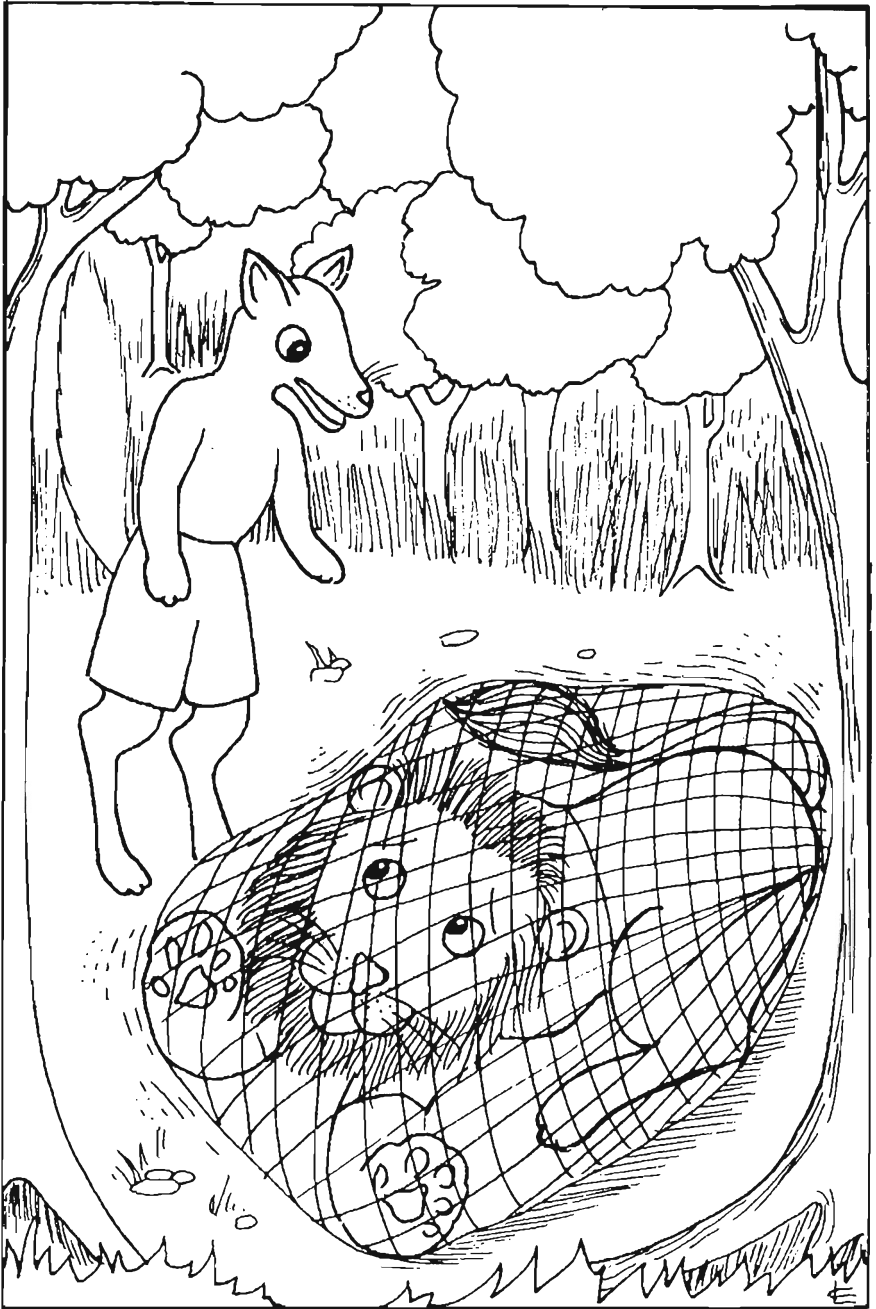
mewena mi ndi ni kyimba ono yasi, oko mi orivoya mano kozi, mewe mi te, misina ma dori ago minyana ma dori.

Oko Ibi za tädri te, ekye: Rägu nyewe ma, mänina ko mi onyane. Male toto ma ewene ni kyimba ono yasi.

Ndi Koba erite ago ewe Ibi te ni kyimba yasi, ago Ibi ondro Koba kewe mi te ni kyimba yasi oko, nyeji Koba te, ekye: Koba, yau mu'dute nji kyimba ono ya ago mate mbara-ako koronya aza osizana onyane märi, oko inye nyusuna nga onyaro ndi märi onyane ya?

'Dooko Koba ekye: Kado, mi'de moyi 'bäru märigä. Ndi oyiyigwo Koba be Koba rigä. Ago ondro kosayite 'bäru Koba rigä oko, Koba ru gogo gwo alodi ndi ozogwo Ibi ri onyane.

Ago ondro Ibi konya gogo se ana te cko, ojo Ibi kote ago Ibi go eji Koba te, ekye: Gogo alodi ono ojo ma ko. Ago ondro Koba ka gba ta se ndäri oyene Ibi ri usu na oko, Ibi minga nyeto ro täu Koba rigä onya na. Ndi nya täu gwo kyiti caoko ojo Ibi ko, ago mici nyeto ro indri Koba rigä onya na ago nya

indri kpagwo cini. Caoko ndana eji gialo ta ngaonya ro ni Koba si. Ago ndana atate Koba ri, ekye: Ngaonya ka'dote i'do ozone mări moyete ngaga miro onyane ndi cini toko miro yi be.

Ago ondro Koba kondre ngaonya anya Ibi ro kozi-izi 'do te inye oko, Koba eto lä'bigwo ago ndana eji Ibi te, ekye: Inye minina gi 'da saa ozone mări oyine ngaonya uriza miri ya, ago ondro moyi musu kote ago megote ako na oko, miri gwo ngaga maro ndi toko yi be onyane ya? Ndi Ibi ekye: Kado yi. Nyoyi.

Ago Koba oyite koronya cini cowaro re oko alo aza ni kote Koba opane, tana ndana nite Ibi mano kozi yi ago turi yi turi. Ondro Koba kabate mada oko, ndana sate 'ba Kitorwa ro ya ndi iti ta se cini Ibi koyebe ndäri ana te Kitorwa ri. Ago Kitorwa eji Koba te, ekye: Inye Ibi na ndana orivoya mirigä 'bäru lau ya? Ndi Koba ekye: Owo, ndana orivoya 'bäru märigä lau.

'Dooko Kitorwa ekye: Mi'de moyi ndare lau. Oko gba teinye oyi ako, Kitorwa ru gogo gwo alodi ndi 'deyigwo oyine Koba rigä

vo se Ibi be kigye ana ya. Oko oyivoya Kitoŋwa nyeto ɾo ta miro se atane Ibi ri usu na, ago ondro kosayite 'bāru Koba rigā oko, nyozo gogo se miro 'do ɾo dori Ibi ri, ago Ibi ka gba gogo 'do onya na oko, Kitoŋwa nyeto ɾo Ibi eji, mikye: Ayi, Ibi! Inye ŋga gi uzi na kyimba 'do e'di yi ya? Ago beti na eŋwanyeya? Ago ŋga gi beti na oso mi ronye 'do, ŋga aza unina ko opene ɾe.

Ago Ibi ekye: Endaro ŋga ana mbara na āndā, ca ono orivoya lau. Ondro milete moyina mandrena andivo na 'do ndi mi be. Ndi Kitoŋwa ekye: Kado yi, mugu oyi ondrene.

'Dooko Kitoŋwa, Ibi ndi Koba be 'deyi ndi oyine vo se kyimba ro Ibi 'debe kigye ana ya. Ago ondro kosayite lau oko, Ibi ekye: Kito, ŋga se ma'debe kigye 'do modo na beti na ni wo. Ago ondro Kitoŋwa mindre kyimba se Ibi 'debe kigye 'do te oko, nyatate Ibi ri, mikye: Ibi, mi orivoya mano 'desi yi, ago kyimbaŋwa ono toto ŋga giŋiŋwa yi, oko mirina kigye eŋwanyeya? Ago mi orivoya mbara be ndra ni koronya azaka drisi ago ndra ni ma drisi se nya ufuna, oko mi'dena ŋga giŋiŋwa 'do ya eŋwanyeya?

Okò Ibi ekýe: Adró Kító, ñgá se má'debe kigýe modo ná ní wò. Ágò Kítóñwá migo nyejì Ibi te, ekýe: Ñgá 'dò mandre be, ñgá gírìñwá yì, ágò oso nyá'dobe 'dò ronye, 'dò unina kò mí urune. Okò mí'dete kigýe eñwanye roya? Dia, nyojò ó'dete kigýe mandre mbara ná robe.

Ágò Ibi ekýe: Ondró magò má'dete kigýe okò, á'dì ewená má te niyá? Ndi Kítóñwá ekýe: Hai! Ibi, nyatá 'dò te eñwanyeyá? Yáú onò amá te ritu Kóbá be nonwá, inye mánina kò mí ewené yá? Ágò losì amárò nonwá e'dì yì yá? Nyojò ñgá ayani, mánina ndi mí ewené ní kyimba 'dò yási Kóbá be.

'Dookò Ibi ekýe: Dia, kadó yì. Miru sí telesì kyimba ró ágò Kóbá kuru telesì ná. Ní láú ndaná ruyì sí kyimba ró te Kóbá be. Ágò Ibi ekýe: Maribe ó'dene káti merì nosì, ágò merì moyì nonyè, ndi moyì má'degwò kyimba yá.

Ágò ondrò Ibi kògò kò'dete kpa tò'dì ná kyimba yá okò, Kítóñwá se miomba-ekýe míró 'dò be, mikýe: Kóbá, nye'be sí telesì kyimba ró yá! Ndi Kóbá e'be kyimba te Ibi dri. Ndi Kítóñwá ekýe: Mí Ibi, mí orivoyá manò kòzì yì. Míle ñgáopá kò, tana káti Kóbá eñ usú

mi te midete kyimba ya, ago Koba pa mi te, ndi nyoyite Koba be 'bäru ndärigä, ago Koba ozo gogo te miri alodi onyane. 'Dooko ni lau nyeto täu Koba ro onya na te ta miro ronye madale minya täu Koba ro gwo wäri. Ago nyeto indri Koba ro onya na kpagwo ago minya kpagwo wäri. Äduro mile kpa te toko, ngwa yi Koba ro ndi andivo Koba ro be onyane. Ta 'do ta mi orivoya kozi yi, miri miro iga kyimba ya. Ndi Kitoŋwa yi Koba be oyiya nga iro gwo 'bäru.

'Dooko Ibi ekye: Nyate ni amiro oyi wo ya? Ndana ekye: Moyi amaro te, miri miro ayani kyimba ya iga.

Dori 'do vosi Ibi eto ɾo totre, mada ro ondro nyädu eri totre Ibi ro te oko, 'degwo eɾine Ibi re, oko ndana kpa turi-turiro. Ago ondro Ibi kondre nyädu te oko, Ibi ekye: Adro nyädu! Rägu, nyolofa ma ni kyimba ono ya, tana mate mbara-ako ofone iɾe ni kigyese.

Caoko nyädu turiro, oko Ibi ekye: Nyädu, ondro nyolofa ma te ni kyimba ono yasi, mayina ta miro mädrä madale odra maro si.

Ndi nyädu erite ago eto kyimba tärite si si, mada ro oko nyädu tärite ndi Ibi efote tesi ni kyimba yasi. 'Dooko ondro Ibi kefote ni kyimba yasi oko, ndana ye aro'boya te nyädu ri.

Ago dori Ibi atate nyädu ri, ekye: Nyoyi amiro, oko Kitoŋwa koyete inye 'do, ma'bate ro ota ro, be ɾo märi Kitoŋwa urine, osine ago onyane.

'Dooko Ibi eto Kitoŋwa urite mada ro caoko usu Kitoŋwa ko. Ndi tu alo aza si oko, Ibi usu 'ba Kitoŋwa ro te, oko Kitoŋwa usu amiro ko 'bäru. Ago Ibi 'ba ta Kitoŋwa ro te kala na osene 'bäru zo ya, caoko Kitoŋwa usu mi amiro ko 'bäru.

Ondro tu aza 'bu 'dite oko, Ibi 'de ndi umune Kitoŋwa rigä, ago Ibi usu nda kote. Ndi Ibi ekye: Kado yi, macina te zo ya. Ondro Kitoŋwa kesete, kate oci zo ya oko, masina dori. Ago Ibi eto abagwo 'bäsi Kitoŋwa rigä si, ci ndi zo ya ago efogwo tesi, oyi ndi cowa, ago ego gi zo ya. Ibi abagwo ɾo mada mada lari pavo gwo fo 'bäsi Kitoŋwa rigä si, omazana Kitoŋwa ri ioyite. Ndi ego cigwo zo ya ago se käläsi gwo, eto

Kitorwa okwate, tana ondro Kitorwa kesete kate oci zo ya oko, isi robe ago inya robe.

Toto fere oko, Kitorwa esete ni abavo yasi, ago ondro kesete ti zo lomvo oko, ndre pavo te fo 'bäsi ndärigä si ago ondro kunitte pavo ana pavo Ibi ro oko, ndana miomba ndaro be eto ta usu dori nonye, inye Ibi gote kode Ibi orivoya zo ya ya?

Ndi Kitorwa gogwo fere komvole, ago eto mede ogagwo zo ri, ekye: Mede ya zo! Caoko zo za tädri na kote. Ago kpa to'di Kitorwa ekye: Mede ya zo! Zo a'do gi ti. Mede ya zo! Zo a'do gi ti. Ndi Kitorwa mikye: Kai! Zo maro ono kyeno megote ni abavo yasi ago maga mede te oko, ka mede oga oga märi. Oko ondro ono e'di ci ni zo maro ono ya ya?

Aduro oko, Kitorwa trete kporo amba si, ekye: Mede ya zo! Ndi dori Ibi ekye: Mede! 'Dooko Kitorwa ekye: O! Ayi oko mi zo ya iga ya? Ndi Kitorwa nyeto amiro ro dori umu, ago Ibi kefo zwi ni zo yasi oko Kitorwa mute cowa.

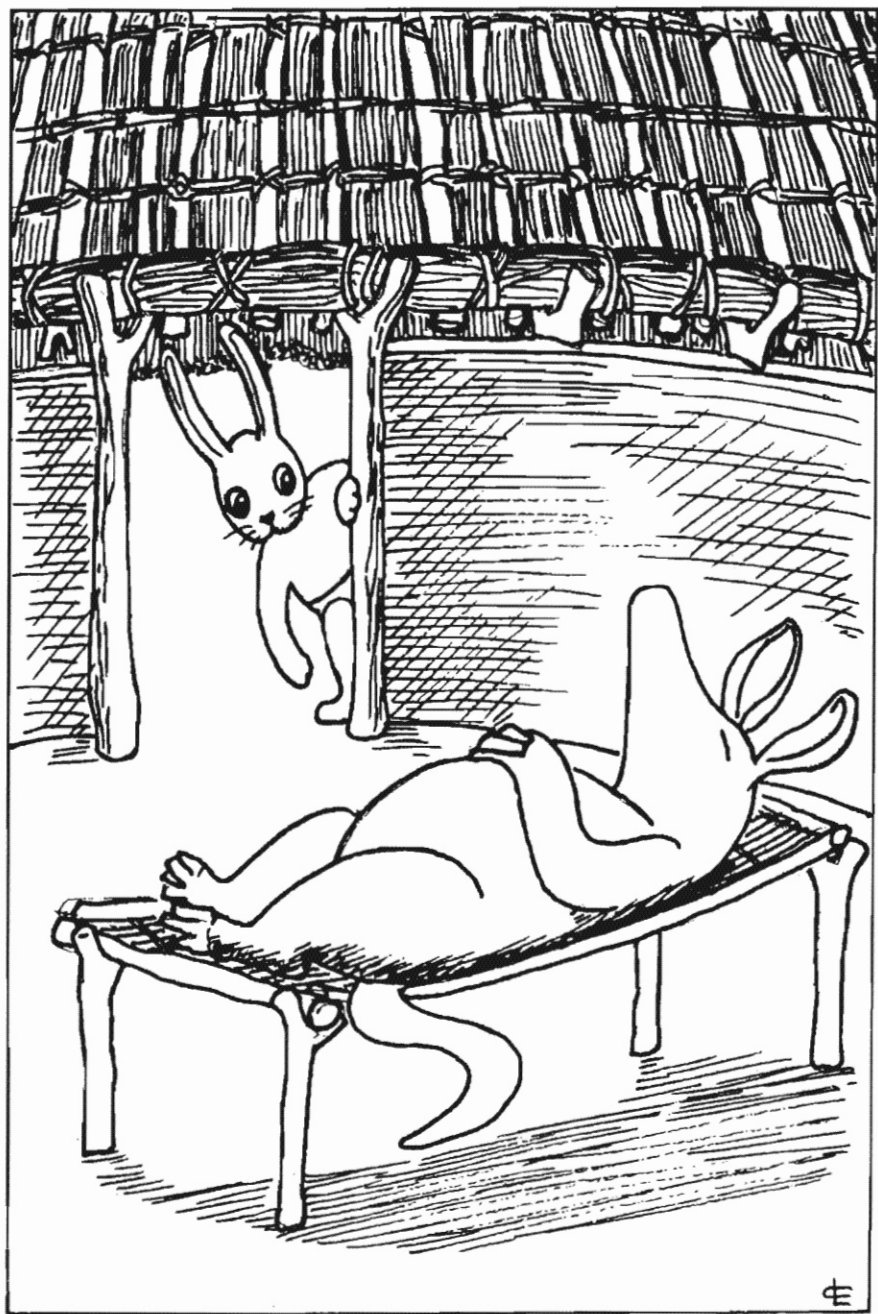
'Dooko Ibi kondre be inye te rritiro Kitorwa onyane ndi Ibi ndana oyi kicu Kitorwa

te Mututu ri. Ago ondro Ibi konde ta se cini Kitoŋwa koyebe ndäri 'do te Mututu ri oko, nda ekye: Mi Mututu, nyoyi 'bäru Kitoŋwa rigä lau. Ondro nyusu nda kote 'bäru oko, mici zo ya. Nyu'du dori oso mi drate ronye. Nyu'du dori ti ago kyikyí ka ca aba mi miro yasi, ago kumu ka ca aba kala miro yasi, nyäkändäru ko.

Ago ondro Mututu kerí ta iyi te oko, 'de ndi oyine Kitoŋwa rigä. Ago ondro kosate lau oko, usu Kitoŋwa ko tana Kitoŋwa fo ŋga iro te abane.

Mututu eři cite zo ya Kitoŋwa rigä ago u'dute vuru oso drate ronye. Kosa oso kitu diri ronye oko, Kitoŋwa esete ni abavo yasi ago Kitoŋwa aba eři dori ocíne zo ya. Oko ta se Ibi koyebe ndäri 'do oto dori nda dri ndi edre rigwo vo ondrene vo oŋbo zo ro yasi. Lau nda ndre Mututu u'dute oso drate ronye. 'Dooko Kitoŋwa ekye: Ha! Eza drate zo ya märigä ono, mate kandra kado be! Caoko Mututu u'du gi teinye oko Kitoŋwa mikye: Mututu na se a ta na ata na be ekye kodrate oko, ka kala e'be ro oŋbo. Oko Mututu na aza ka kala ose ndi ono Mututu e'di roya?

Ndana kata inye oko, ri gi alo vo ondre Mututu dri kode aza ya kändäruna 'da. Kondre oko, Mututu ka kala upi liaro nyaa. Ndi Kitoŋwa ekye: O! Ayi midra ro ko ya? Ago ondro Mututu ka gba oŋga zwi efone ndana onjone oko, Kitoŋwa mimu amiro te ndi.

'Dooko Mututu gote Ibi re, ndi iti ta cini se Kitoŋwa koyebe ana gwo Ibi ri, ago Ibi ekye: Mututu ono ta maro miri owo, be amäri Kitoŋwa uŋine mbara cini amaro si ago Kitoŋwa modo na ufune onyane märi. Caoko usu Kitoŋwa kote, ndi Ibi a'do ɾo gwo mbara-ako Kitoŋwa ufuzana onyane.

Läri edre Kitoŋwa ro Liwa be

Ono kito Yumugyima Omboros ro

Tu alo aza si oko, Kitoŋwa nyoyite Liwa re ta amiro lāri loforo tesi otone ro äyine. Käti Kitoŋwa nyeji Liwa be, Liwa a'dote tädri ole ako. Äduro oko, Liwa go le tädri te troalo Kitoŋwa be. Ago lofoyi lāri te tesi otone.

'Dooko tu ana si ana, 'bu 'dite dikyiro, ago ngavo cini ka yi oyite koto ozane ngäkyi ana si. Ago Kitoŋwa, lāri lofo amiro Liwa be tesi ya, nyatate Liwa ri oyine kala koto amiro ro owone voalo yasi 'desi Liwa be.

Ago lau vocowa ya, koto owovoya, 'desi Liwa atate Kitoŋwa ri, ekye: Mi! Kitoŋwa, mi'di 'bu koto miro ro njo. Tana maro ondro mikyite koto kate onga oko, moye 'bu maro otone pa maro si.

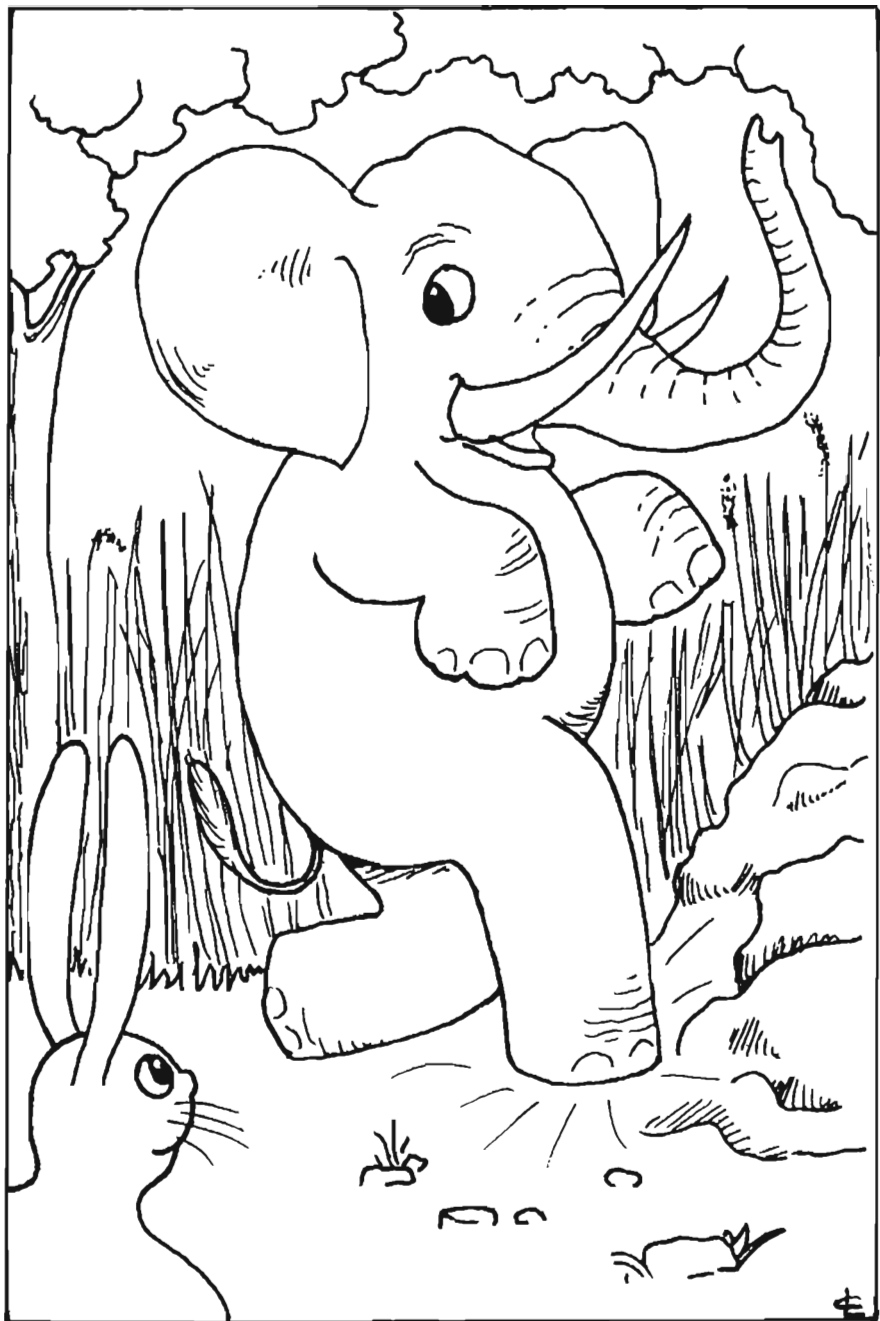
Ago 'desiŋwa Kitoŋwa nyata kpa te, ekye: 'Bu maro matona kpa pa maro si, oso miro ronye. 'Dooko Kitoŋwa ndi Liwa be egoyite 'bāru ago kitu cite, vouni esete.

Ago etoyi läri o'bite, ago ngavo cini ikyite läri ya. Ago ondro ajubiři läri ro ya oko, nga cini läri ya kondre vo te asi läri ro ya oko, koto ikyite avo asi ya ndi Kitoŋwa ekye: Koto kate onga! Koto kate onga! Ago dori nga cini pererute koto ozane. Liwa ndi Kitoŋwa be oyiya iro kpa te voalo yasi oso koto edevoya ronye. Ago ondro kosayite lau oko, koto kate onga. Liwa mito 'bu miro te pa miro si dori ändä, ndi nyeto koto miro ozana te.

Ago Kitoŋwa kosate koto ndaro dri oko, koto ndaro ka kpa te onga. Ondro Kitoŋwa kongate 'bu otone oko, pa ci kote gyini ya oso Liwa ro ronye. Ndi Kitoŋwa eto Liwa uzite, ekye: Adro Liwa! Nyimu 'bu otone märi ya?

Ago Liwa miza koto miro te kpeye oko, mi'degwo imune 'bu otone Kitoŋwa ri. Kitoŋwa za iro te toto legbere ayani koři iro ya.

Kitoŋwa miro, mise nyate oye miomba miro oyene. Nyatate dori Liwa ri, ekye: Hai! 'Desi Liwa, ngaga mirigä 'bäru ana kayi totre be ojone! Endaro Muyi-ambago andivo

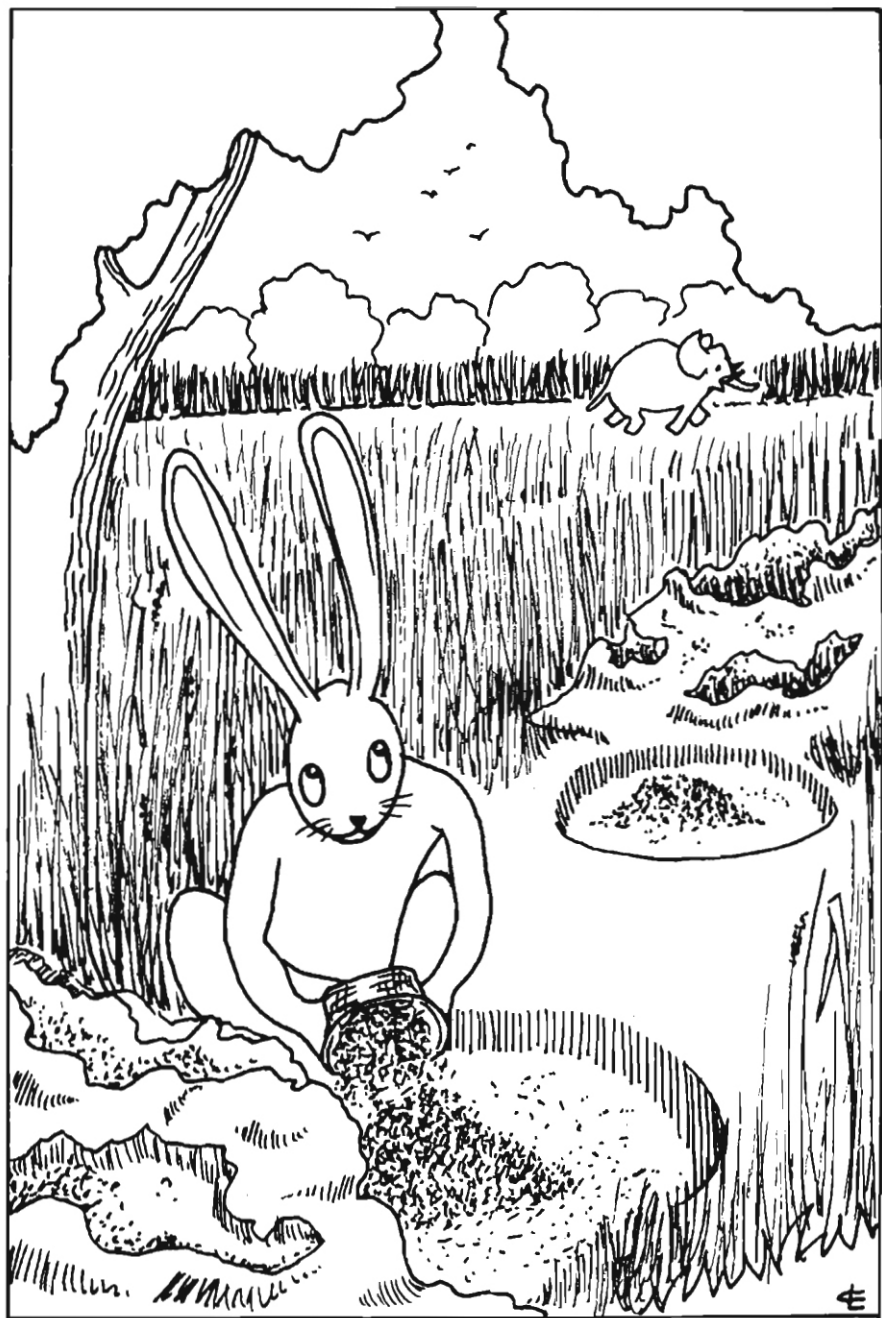

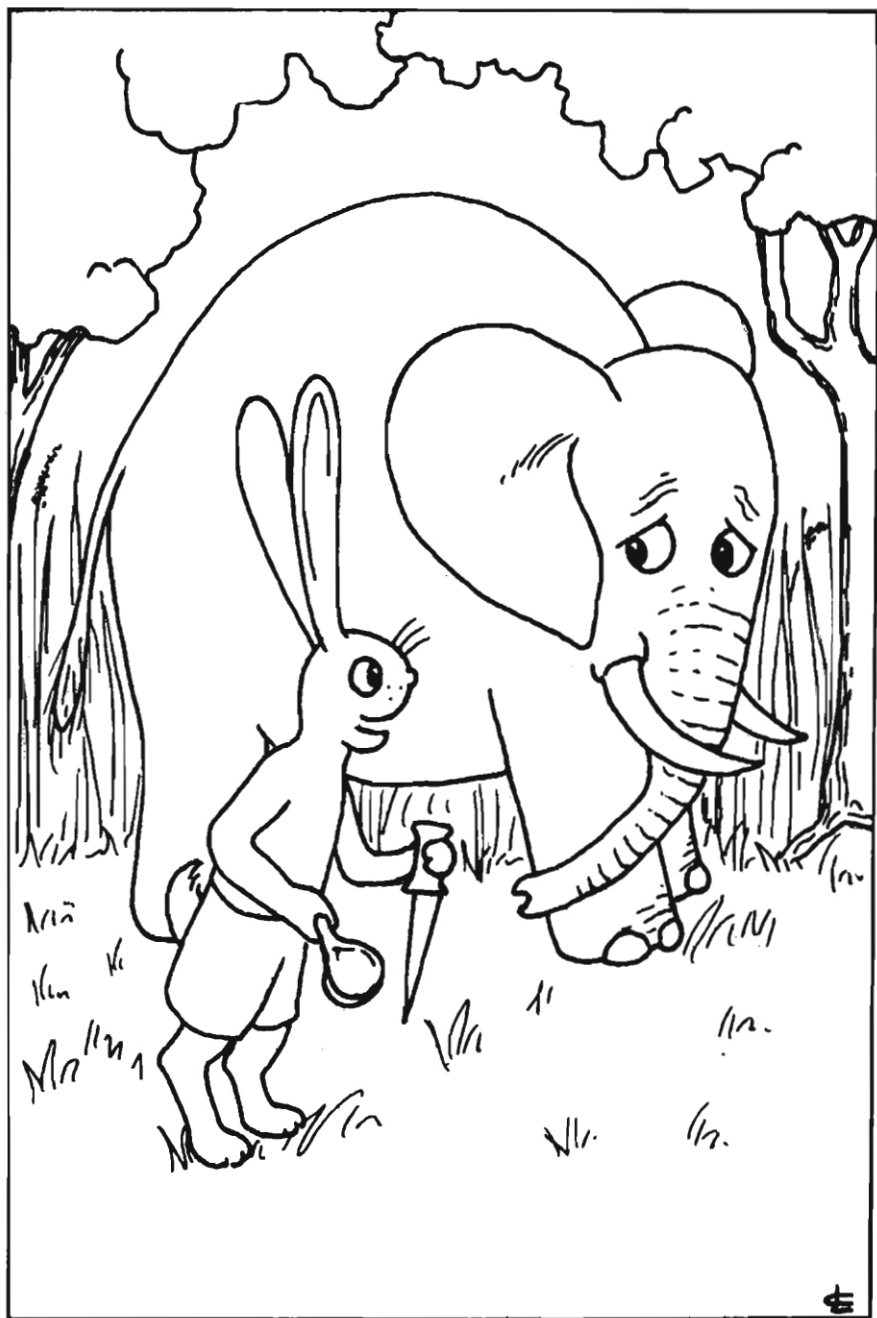
kate ngaga miro onya na! 'Desi Liwa keru ta 'do te inye oko, Liwa e'be koto se nda kozabe kadoro leṅbere ako ana te vuru, nda 'de ndi umune vo ngaga ro ya.

Ago ondro Kitoṅwa mindrete Liwa mute vo ngaga ro ya oko, mimu ro dori koṛi miro se leṅbere be kigye 'do be, ago miru miso koto miro ro 'bu se Liwa koza koto iro be kigye 'do ya. Miru koto Liwa ro nyutu ro koṛi miro ya ago migo nyovo miro se leṅbere ro 'do dori Liwa ri, koṛi Liwa ro ya. Ago miyi koto gwo misogwo dri na ya rayi-rayi ukyi Liwa usu vona te, ago migo nyego amiro gwo koto miro dri Liwa kotene oyine amiri 'bāru.

Ago Liwa ego ngyite koto se leṅbere ro 'do ayani, se anjioko Kitoṅwa miso koto Liwa ro, ka'dote miri. Ago ondro Liwa koyite koto be 'bāru oko, koto cini te leṅbere ro. Ago Liwa konya koto be, eto ro ya Liwa ro luwu na. Ndi Liwa atate, ekye: Koto na ono manya maro be, ya maro eto ro luwu.

'Dooko Kitoṅwa nyatate, ekye: Ma Kito, ma kozo yi. Nyozo mawi mi robe na. Ago 'desi Liwa le tādri te, ekye: Ndi inye

endaro nyikyite ri ma owine.

Kitonwa nyoyi, miru donwa te. Ago miso torofo te ndi gyi be donwa ya, ago miru iri osi-ekye girinwa aza kpa te se Liwa ndre kote, ago atate Liwa ri, ekye: 'Desi Liwa, mesete mi owine. Oko kati ono, male ta ma be ata na ono oyene miri. Nyojo zevo miro ewene ka-ka-kaa ondro mate oci ya miro owine owo. Ondro macite oko, mise zevo miro dri gwo.

Ago Liwa ewe zevo te ka-ka-kaa ndi Kitonwa cite ya Liwa ro ya zevo Liwa ro yasi. Ago Kitonwa mida torofo se donwa ya 'do ro ya Liwa ro ya lau, ago nyeto ro edo miro Liwa ro olo na ayani miri donwa miro se 'do ya. Ago ondro donwa miro kogate twi oko, nyata kpa te ekye: 'Desi Liwa, mate ofo wo. Nyewe zevo kpa oso kati ronye. Oko ondro ono ya mate ofo ono, mise mi ndi madale moyi lutu nga kozi ono be. Oko mi'degwo mi upine ukyi mindre nga kozi ono te, aza egote ya miro luwune. Ndi Liwa le tadri te, ekye: Kadopara.

'Desi Liwa se mi te, ago ewe zevo te

efozana Kitoŋwa ri. Ago Kitoŋwa efote, oyite edo Liwa ro be ŋgaga ndaro ri 'bäru.

Toto u'du fere vosi oko, Liwa oyite Kitoŋwa rigä nda ondrene, aba kpa egone ya iro owine. Liwa koyi oko usu Kitoŋwa ko 'baru, usute toto ŋgaga ayani. Liwa eji ŋgaga te, ekye: Kitoŋwa eŋwaroya? ŋgaga ekye: Kito oyite abane. Liwa ekye: Nyezi gyi märi umvune. Ago ŋgaga Kitoŋwa ro ezi gyi te Liwa ri oko, eziyi ro doŋwa se Kito kolo edo Liwa ro be sina 'do si.

Ago edo se Kito kolobe 'do ŋgate afo gyi dri doŋwa ya. Ondro Liwa kondrete oko, Liwa atate, ekye: Oko, nya edo usu na ni eŋwaroya? Ndi ŋgaga Kitoŋwa ro za tädri te, ekye: Oko Kitoŋwa na ka ikyi ni edo 'do be mirigä lau ya? Ago 'desi Liwa ekye: Kado yi. Oko ondro Kitoŋwa kesete oko, kogo'da ma owine ya? Ndi Liwa oyigwo 'bäru ndärigä komvole. Oko Liwa te tausuu be Kitoŋwa ezane aba eza kozi si.

Ago ondro Kitoŋwa kesete oko, ŋgaga ndaro peyi ata cini 'desi Liwa ro te 'desi Kitoŋwa ri. Ago Kitoŋwa mi'de ndi liti

oyine Liwa rigä ndi doᅇwa miro be oso se
käti ana ronye.

Ago Kitoᅇwa nyatate, ekye: 'Desi Liwa,
musu lazo miro te ni ᅇgaga märigä resi, yau
mesete. Oko mama be se mawi mi be tu ana si
a'do ndi kado fere. Oko oso mile ma be kpa
to'di ono ronye, aba moye ro atane miri. Tu
ana si anjioko lawi miro ro e'be 'da fere, male
ro egone owine kpa to'di na. Yau mesete vona
ya no.

Ndi Liwa ekye: Kado yi. Ndi Liwa ewe
gialo zevo oso käti ronye. Ago ondro Kitoᅇwa
kocite oko, Liwa mise ndi gialo zevo miro
aᅇbe-kyiyi. Ago ondro Kitoᅇwa kotolo edo mi
Liwa ro se ya yasi ana te oko, ago doᅇwa
kogate twi oko, Kitoᅇwa atate efone ago 'desi
Liwa a'dote kyilaro. Nda le kote zevo ewene
efozana Kitoᅇwa ri alona.

Ago Kitoᅇwa a'do kpa te kyilaro ya Liwa
ro ya. Ago Kitoᅇwa ekye: Endaro mi, Liwa,
nyewe zevo ko märi ofozana, moyete käsi miro
pa na olone wo.

'Desi Liwa atate, ekye: Kitoᅇwa! Cu
märi gi aza zevo maro ewene efozana miri te

i'do alona. Ka'dote odra yi oko, male tädri na kpa ro te.

Ndi toto fere oko, Kitoŋwa miro milo käsipa Liwa ro dori, ndi Liwa 'dete vuru. Ago Liwa se 'desi ono drate rriti-ako.

Ago mi Kitoŋwa mici amiro te le kävuye 'desi Liwa ro ya doŋwa miro be. Ago nyu'du amiro te le lau. Ago ŋga cini cowaro usu vona te, anjioko Liwa drate. Ndi etoyi ikyite eza Liwa ro olone.

Ago Toko-adraŋwa aza ese kpa gwo. Ndi nda ekye: Milo amiro te oko, eza maro märi ni kävuye na ayani. Ŋgwa maro, maro gi toto kävuye ayani.

Ago ŋga azaka atayite Toko-adraŋwa ri, ekye: Kado yi. Oko Toko-adraŋwa, mi'ba motolo amiro ya na ro noŋwa.

Oko Toko-adraŋwa ekye: Hwa! Ŋgwa, moyina amaro ya na tolone le 'bäru märigä. Ago ndana ekye: Kado yi.

Ndi Toko-adraŋwa ŋgyi kävuye gwo 'bäru ndärigä. Ago Toko-adraŋwa eto kävuye olote.

Ndi toto fere inye oko, Kitoŋwa milo dri
Toko-adraŋwa ro ro a'diya iŋi se miro 'do si.
Ndi dori Toko-adraŋwa nyivu dri te. 'Dooko
Toko-adraŋwa atate, ekye: Hai! E'di aza yi
kävuye ono ya ka dri maro olo na inye niya?

Ago ro toto Toko-adraŋwa kata inye oko,
Kitoŋwa mi'be vo ro äbii ŋguya mi'degwo amiro
umune. Ndi ŋga cini se kondre nda be ana
'degwo totrene, ekye: O! Kitoŋwa fu Liwa ni!
Kitoŋwa se fu Liwa ono ni!

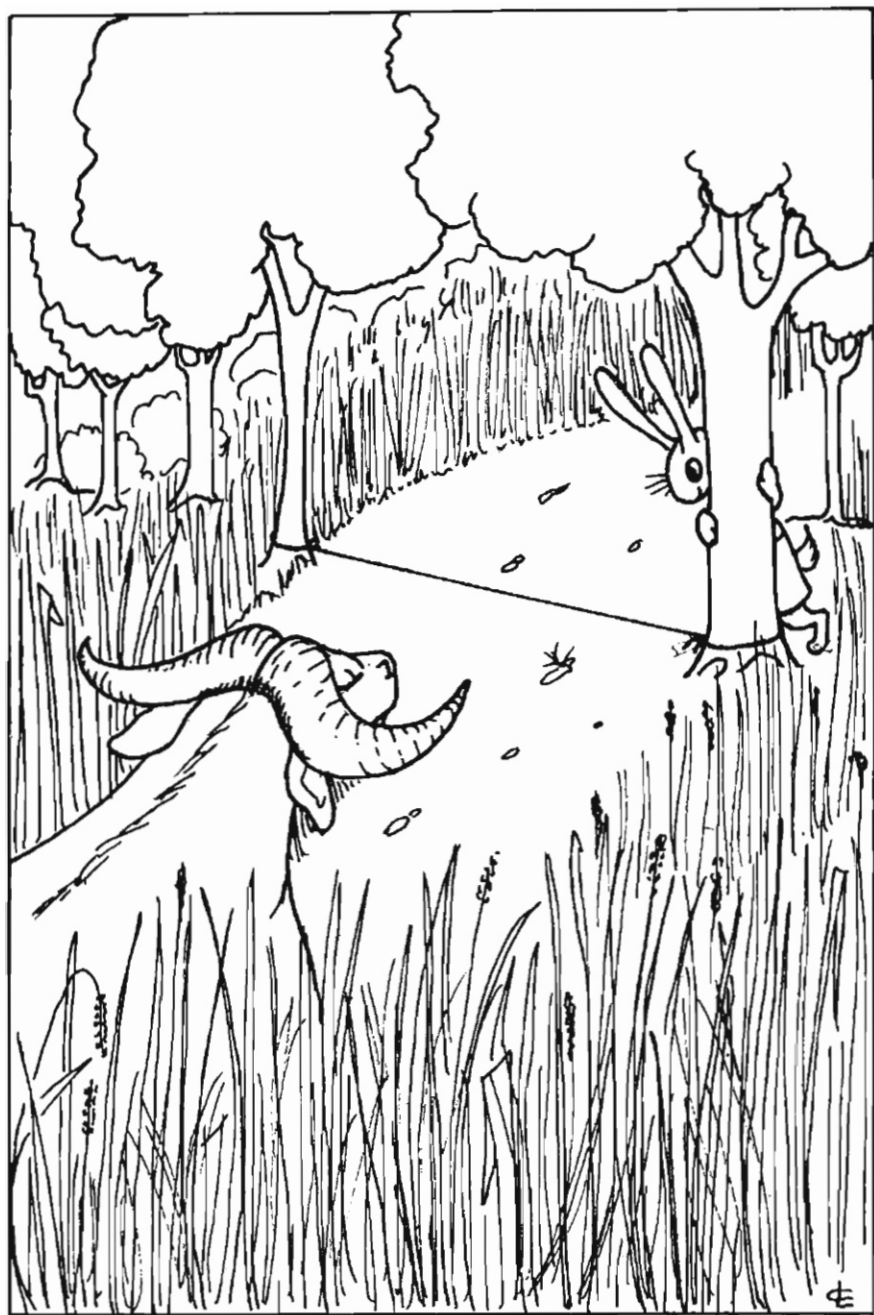
Ta udru Kitonwa ro ro

Ono kito Lawrence Mana ro

Tu alo aza si oko, Kitoŋwa nyatate Udru ri oyine mi be lagye dri mi Kitoŋwa rigä. Udru le tädri ndaro te kadopara. Ndi nyeto oyite, ago ondro mifote le liti ya oko, Kitoŋwa nyatate Udru ri, ekye: Udru, ya maro kuluwu be ojone, malete dri ukune ze ozene, oko nyokote ma ko. Ma maro ono abaro yi. Mefona matana vo miro liti ya yau ndri.

'Dooko Udru 'de ndi ugu iro cyine mileya, ndi Kitoŋwa miro miku amiro te cowa. Ago uku miro ana ya, nyetote dori amiro umu cowa si, ago ondro mifote käti liti dri ni Udru ri osa ako na vo ana ya oko, anjioko Kitoŋwa mi amiro te ɾo eba be nja lau. Nye'dete dori vo eba miro ro liti dri, ago miyi eba te Udru ri liti dri lau. Ndi mici amiro te aro kyibi zeU Udru kotene kode Udru kesete oko oyina gi 'da eba iro 'do ya ya?

Ago toto fere inye oko, Udru esete.

Ago Udru 'dete eba se Kitoŋwa ro ana ya. Ago ondro Kitoŋwa mindrete Udru leyite eba miro ya inye oko, nyefote dori ni kyibi zelesi koloŋwa miro be. Ago Kitoŋwa nya'dote yai'dwe amba si. Kitoŋwa atate, ekye: Aro'boya, mate kandra kado be. Mate ti be oso azi yi ronye.

'Do vosi nyeto dori aga oga gbikyti ti se miro Udru ro ana lomvosi, oso kägyti ti ro ronye. Ago rii kyonŋbo cini si nyikyti leyti ti miro ro ozone umvune amiri ŋgaga miro be.

Ago ondro Mui-ambago kondrete Kitoŋwa ka leyti umvu ondoalo ŋgwa be inye oko, Mui nyusu ta te nonye, mikye: Endaro vo gi aza Kitoŋwa kabe leyti ozone kigye 'do, ile unine. Ndi Mui-ambago 'degwo pavo Kitoŋwa ro Udru ro ana vo oko, nyädämbiro amiro te käyi zeleti aga lomvo. Ago toto fere oko, Kitoŋwa esete dori, ndi eto ɾo leyti ozo ni ti se ndaro Udru ro 'do zeleti. Ndi ondro Kitoŋwa nde leyti ozote kpeye oko, Kitoŋwa efogwo ni aga yasi ndi oyigwo leyti be 'bäru ndärigä.

Ago ondro vo kiwite tu kinja aza si oko, Mui-ambago minga amiro ɾo gogo si nyoyi mizo leyti ti se Udru ro Kitoŋwa ro ana te,

ndi migo amiro gwo 'bäru mi Mui-ambago rigä.

Ono vosi, ondro Kitoŋwa kikyite tu 'do si leyi ozone ni ti se ndaro Udru ro zele oko, Kitoŋwa ribe leyi ozone leyi a'do ɾo te i'do. Ndi Kitoŋwa go iro gwo 'bäru leyi ako.

Ago kpa to'di na ogo Kitoŋwa ro 'bäru vosi, vo kogo kunte oko, ondro 'do Mui migo minga ɾo o'bworo, miru koloŋwa, iɾi, 'ditoko miro yi ndi ŋgaga miro yi be cini. Ago nyego mifu ti Kitoŋwa ro te, ago milo eza na te, mingyi kpa te kpeye mirigä 'bäru. Ago mi'bate le kyiro miro yasi, ndi mi'ba asi te kyiro zelesi, nyate eza miro ewi na.

'Dooko Kitoŋwa iro gba u'duvoya. Ago ondro vo kiwite ago Kitoŋwa kogote vo ti ro ya leyi ozone oko, ti te i'do. Äfu ti te, ago ca eza na kpa te i'do. Ndi Kitoŋwa ekye: Kai! 'Di na aza koye ta märi nonye ono a'di owo ya? Ono 'di aza to na i'do alona, oko Mui-ambago ye ta ono ɾo ni märi. Ndi Kitoŋwa go iro gwo 'bäru tausuro amba.

Ago ondro Kitoŋwa kegote 'bäru ago kololite ago kosate tandrolero oko, Kitoŋwa mi'degwo oyine Mui-ambago rigä ta 'do ondrene

ago ta zevo na usune ngye, kode Muyi-ambago ye ta 'do gi ndi ni, kode 'di to na aza ye niya?

'Dooko Kitoŋwa kosate Muyi-ambago rigä lau oko, Kitoŋwa usu Muyi te 'bäru. Ago usu 'ditoko Muyi-ambago rigä mo asi te kyiro zelesi cini, tana ti se Kitoŋwa ro 'do ädru eza na te kyiro yasi twi-twi-twi ate ewi na.

Ndi Muyi-ambago ozo orivo te Kitoŋwa ri lindri kyiro se amo asi ko zele-igye ro ya. Ago Muyi-ambago ikyi ga mede te Kitoŋwa ri. Ndi Kitoŋwa ekye: Adro, ezi gyi märi umvune Ago Muyi ezi gyi te Kitoŋwa mvu gyi te, ago Kitoŋwa miro, miri toto fere oko, mikye: Oko Adro, mimo asi gwo kyiro zelesi nonye ag tägyi 'ba miro ro a'dogwo kado ngutru nonye enwanyeya?

Muyi-ambago atate, ekye: O! Adro Udru yi. Tandrobe mafo 'da abane ago mäfu udruŋwa aza 'da ni 'ditoko 'do ka eza na ewi na wo. Ago Muyi-ambago oyigwo 'ditoko resi ndi ezi eza gwo Kitoŋwa ri. Kitoŋwa nyagwo. Ago ondro te kitu ocivoya oko, Kitoŋwa atate Muyi ri, ekye: Adro, yau ono manya eza te

kadoro, ago yau mate ogo 'bäru. Ndi Kitoŋwa ye mede te Muyi-ambago ri 'ditoko be cini, ndi Kitoŋwa oyi iro gwo 'bäru ndärigä.

'Dooko ondro Kitoŋwa migote 'bäru mirigä lau oko, nyusu ta ɾo rra, ta se oyene miri Muyi-ambago ri 'bo e'diya? Ndi ondro vo kiwite oko, Kitoŋwa nyoyi miwi eba miro te, ago nyengye käyi kpa te. 'Dooko nyeji toko miro gwo, mikye: Ayi! Oso sämändi anjoko se amaro oti ako 'do gi orivoya ya? Ndi toko Kitoŋwa ro ekye: Owo. Sämändi anjoko orivoya. Kitoŋwa ekye: Nyezi sämändiŋwa na 'do te.

Ndi Kitoŋwa nyeto käyi miro motori otiro orana gwo oso se abe motori oti ronye, oko miru sämändi ndi misogwo motori ya, ago miti anjoko sämändi ro gwo. Ndi teinye dri motori ro embe ako, mizi toko kpa te.

Ago nyeto ta itite toko ri, mikye: Mi toko maro, mindre sämändi te. Ma modo moye u'dune sämändi 'do dri motori ya. 'Dooko sämändi anjoko gi kota be kori ya 'do miso madri käyi 'do ya, ago nyembe dri motori ro troalo ma be, oko nyembe raba-raba oso abe

sämändi oti 'do ronye. Ago mi modo mingyi motori 'do ma be Muyi-ambago rigä. Ago ondro nyoyite oko, ma'dona gi ti, oko nyiti ta maro Mui-ambago ri, ekye; ono sämändi ma Kitoŋwa ro mezi ombane mi Mui-ambago ri dri-igye, tana mate oyi momoriya maro aza ya lozo fere. Ago nyädu orivoya märigä se laga orivo kwari ro zo onyana ɾo ma vosi kpeye. Kwari maro ono kori mi be. Ondro megote oko, moyina mäŋgyina 'da komvole.

Ndi dori Kitoŋwa u'dute sämändi dri, ago toko so sämändi anjoko se 'do gwo nda dri rayi-rayi, ago toko embe motori te Kitoŋwa be. Ago dori toko ŋgyi Kitoŋwa te Mui-ambago rigä.

Ago ondro toko Kitoŋwa ro kosate motori be Mui-ambago rigä lau, ago Mui-ambago kondre toko Kitoŋwa ro te motori be inye oko, Mui-ambago eji toko ro te, ekye: Hai! Mingyi 'do e'diya, toko adro maro ro? Toko Kitoŋwa ro atate, ekye: O! Ono sämändi kwari adro miro, Kitoŋwa, ro, ekye mezi nga iro mire nonwa tana nyädu lau yi Kitoŋwa rigä ana laga orivo nga iro nonye koyi ro zo. Oko ono aza kpa ya oye oyine momoriya

ya fere lozonwa. Ondro iegote oko, ioyina 'da nga iro ungyine, tana inite endaro korite irigä zo ya lau, iego oko, nyädu perete.

Ndi Mui-ambago ekye: O! 'Do sämändi adro maro Kitoŋwa ro, 'do ɾo kwari maro, mi'ba iga mengana 'da kuru. Ago Mui-ambago ngate, ago 'ba motori te kyiro se eza be kigye 'do ya, avo dori eza lako. Ago ondro Kitoŋwa u'dute ŋbi alo, kosate o'bworo oko, minga nyepere motori te ni mi lomvosi, nyeto eza udru miro ro luwina te mirigä. Ago ondro vo kiwi oko, Kitoŋwa luwi eza te kpeye ago tisi kyiro te vona ya.

Ago ondro Mui-ambago koyite kyenonbo si eza ondrene oko, eza te kpeye i'do kyiro ya, ya kyiro ro te wäri awi inye. Kitoŋwa mingyi sämändi se miro ezi mi be sina kpa kpeye tro eza be.

Ndi Mui-ambago kondre ta 'do te inye oko, nda atate, ekye: Uwu! Anjioko ono Kitoŋwa se ye miomba yi ama be ya 'ditoko koyi. Ka'dote inye 'do, ŋgäri nyiky! Miti ma motori ya duduru be, ago nyugu ma Kitoŋwa rigä ago nyiti ata maro ono Kitoŋwa ri, ekye;

adro Kito, motori maro ono duduru kwari yi kigye. Ma Muyi-ambago mezo ni ombane dri-igye mi adro maro Kitoŋwa ri, tana nyädu rriti be märigä noŋwa. Ondro kosa 'da emba duduru osoro ya oko, moyina 'da dori osone. Ndi toko Muyi-ambago ro ti Muyi-ambago te motori si duduru be, ago ngyi Muyi-ambago te Kitoŋwa rigä.

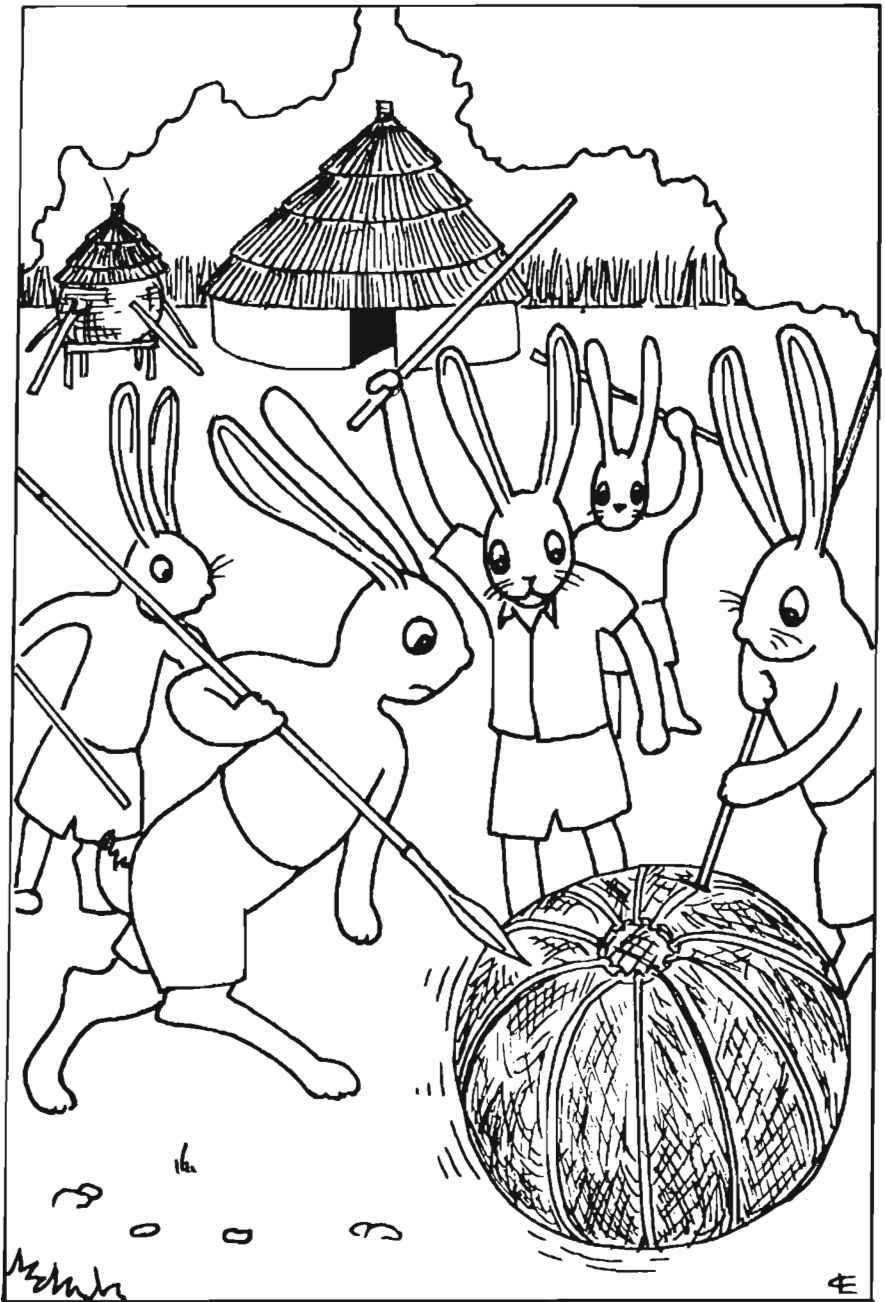
Kitoŋwa mindre toko Muyi-ambago ro te ikyivoya inye oko, nyatate 'ditoko mirigä ri vo oriro ozone toko Muyi-ambago ro, Ūgäri ri. Oko toko Muyi-ambago ro ekye: Hwa! Ma saa ako orine vuru. Mezi toto kwari adro miro Muyi ro ono ayani. Medrena te ɾo kurusi. Duduru kwari adro miro Muyi ro ni ono, mezi ayani. 'Desi adro Muyi ekye: Duduru kwari iro ono mimba dri-igye nyädu se ka pere vo be mirigä 'do sa kpa te irigä. Ono duduru kwari yi mimba nga iro dri madale tu oso na ro kosate oko, ikyina 'da nga iro ungyine, anjioko te dori osone vuru gyini ya.

Ndi Kitoŋwa za tädri toko Muyi-ambago ro te ndri, ekye: Kado yi. 'Do anjioko kwari adro maro ro, mi'ba vuru iga. Manga ma'bana 'da kuru kyiro ya tana 'do ɾo kwari

amaro, ko toto ndaro ire. Kyu, adro maro aza 'do ni. Oko 'desi na a'dogwo enwanye lau niya, Ŋgäri? Kyeno ono mandre adro maro 'do kote, luwu na kufu ma be ojone. Maye mede amba ndäri migote owo. Musute adro, musu kwari amaro te. Ma'bana amaro gi kyiro ya noŋwa.

Ndi dori toko Mui-ambago ro 'ba motori te vuru, ago gote dori komvole 'bäru. Ago Kitorwa mindrete toko Mui-ambago ro koyi lakole na te lozo fere oko, mingate tiyanwa ndri lägu ugu be moro-moro, ndi mizi toko miro yi te ädrupi yi mirigä be, ago ŋgaga miro yi ndi endre miro täpi yi be ndri-ndriro. Ago nyatate vona cini ri nga kyilaro urune anyärigyesi, 'di alo gi tausuu kyila oyero anyaro vo ro, ko 'di aza ri a'done dri si awi alona tana kyila orivoya, ago 'di se ka'dote amamaro avo kpa ɾo orivoya, ago anjioko avo ro ni nda wo.

Kitorwa ondro nyemba mi 'di mirigä yi ro te cini inye oko, andivo nda Kitorwa na ru kusu te, äzu te, ndi ga ätu gwo kusu ya, ndi edre toko nadro te le oso nanye. Ago anjioko 'di ndärigä ro rayi lomvo motori se duduru ro

'do te gbikyi. Ago Kitoṅwa andi edre kpa te pere nanye ätu be nja kidro ya. Ndi Kitoṅwa eji toko ndaro te, ekye: Ayi! Toko ono, oso mamba be ono mäfu avo Muyi ro te modaya?

Toko ndaro ekye: O! Mifu avo Muyi ro te ritu, nätu na koyete ni a'done ondro motori 'do ya, nyoye kpa te ni ufune yau wo.

'Dooko ondro Muyi-ambago keru ta 'do te inye oko, ndi dori Muyi-ambago eto reṛite motori be, ṅguri-ṅguri-ṅguri-ṅguri. Ago dori vona se cini edrebe motori lomvosi ana etoyi Muyi-ambago o'bigwo dofo si ndi äzu yi be.

Ndi Muyi-ambago dra iro gwo. Ago ta se amba Muyi-ambago be 'do kyete.